

ҮӨРЭТЭР-ИИТЭР ҮЛЭНИ—САНГА
КӨРДӨБҮЛЛЭР ТАҢЫМНАРЫГАР

Оройзон учууталларын тохесуннуутаа бы субэ муннахтарыттан

Оройгон учууталдарын тохсун-
нучтабы сүбэ муннахтарыгар
«ССКП XXVII съездин уураак-
тарын уенина оскуола реформа-
тын Сүрүн туһаайыларыын
олоххо киллэрингэ көрүүт үө-
рөбөрүшүнүн үлэниитэрин со-
руктара» дикылааты ССКП
райкомун секретара А. С. Ни-
ицина өнөрдө.

Реформа сүүн соруутарыг-
тан бийрдэстэринэн, биллэрин
курдук, үөрнээччилэри олох-
хо, үлээ бэлэмнээһини төр-
дүүтэн тулсары буолар.

Оройуон окуомаларыгар үөрэнэтчиллэри (IX—X кылаастар) 7 араас рабочей идэлэргэ бэлэмниддлэр. Быйылгы үөрэх дьылгытан анал кылаастары сана программаны уонна билиэни үөтүтү киллэрилинэ.

Урдук кыластар үөрэнзоччилэрин үлэс бэлэмнээһин үөрэтэр-производственной баатын тэрийин сирэ суох бытаан. Идэрэ бэлэмнээһин 24 кабинетытан сыччак 18-на өрт тэрилтэ. Вехүлэттэн 1-2 ми сирэ фермалардаах Сыланга, Мугудайга, Одьулуунна, Бахсыга баччаанга дэри массынанаан ыһын опера-тордарын үөрэтэргэ үлэтир сирэ быһаччы база оноһула илик. Агропромстройга «Тутуу дьыалатын төрүттөр», промкомбинатка «Маһы обработка-лааһын», өрөмүөннүүр-техническай предприятига «Трак-тордар уонна тыа хаһаайысты-батын массыналар», райлю-га «Общественнай аһылык» кабинеттар эмэ тэриллэбэти-лэр. Үөрэнзоччилэр обществен-най туһалаах үлэни дьарык-таналларыгар, практической занятиелары ыттарга анаан производственной объектарга рабочай миистэлэри булан бири-рин кэм да кыаллыбат. Базо-вай совхозтарга итинизэхэ ту-һаайлыбыт 95 миистэттэн күн бүгүн 82 эрэ баар.

IV—VI кылаастар үөрэтүүчүлөрү техникалык үөрэти саага программанынан үөрөмөлөр. Ол эрэри үөрөтөр мастерскойдар бөлүмдөр, инструменттарынан, электростанктарынан, атын да татыллырын, туушчулар матыры-жаалынан хааччылыгылары сыгата суох. Ылааннаах 253 рабочай мизета онуугар билигин 172 эр, ону дараны маһынан уһаным илэтигэр эр, ончулудуна. Програма «Металлы обработкалаһы» разданы үөрэтинге үгүс оскуо-дларга спесиял дьыаланы үөрэтин кабинеттара суохтар. Ызир да оскуолара мастерскойлары реконструкциялаһы, кинилэргэ эбии тутуулаһы онорту ыһтылаа илин.

Билэрин курдун, идээ ту-
һаймы нийслэрийн үөрэтэр-
методическай кабинеттар бу-
дусуохтар. Хомойуох иһин,
итинник кабинеттар оройуон
сыччах 5 эрэ оскуолаларыгар
бааллар.

Чурапчы, Дирин орто, Чурапчы ачыс кылаастах оскуолаларыттан, интернат-оскуолаттан уратыларга хас бирдиги үөрэнээччи оскуола

тайзнаары опытайн ухаастанна үүнээйи араас керүүнэригэр омыт өкөрүүтэ эбаһаатаһынай көрдөбүт быһаанытынан туруорулла илин. Оскуоһалар саһааһааччыларга техникскай ула идаһа балһаныһаһын уруктарылар сылдыһыларга аһыах, үгүһтөр 4—6 уруоһунан мунур даналлар. Инспектированиелары быһаһы, оһор түмүктэрин педсоветтарга көрүү практикалаһаһат.

Оскулаларга общественнай туһалаах, өкөрөн таһаарыылаах үлэ аян бастаан киллэрилиннэ. Үөрэх дыйлын аасыт үс ыйыгар общественнай туһалаах үлэ чаастарыгар барыта 6489 сома үлэ толорулунна. Общественнай туһалаах үлэ чаастарыгар толоруллар үлэде сааһаы үөрэх дыйлын бүтүттэ ылан, күһүн оскуола аһыллыр дээрэ онуоха маада буолар матырыйаалынан, сырынан хааччыныахха, ким тугу үлэлиэхтээр былаанна оноргооха, сакаастыттары кытта үлэ дуогабарын түһэрсиэххэ.

Ахсыс кылааны бүтүрбүттү профессиональнай-техникай училищеларга ылыгы былаанын оройун оскуолаларга уопсайынан ылаакха толоролор эрээр, 13 №-дээх ПТУ-га үөрөттэрин былаана сый ахсын тохор. Ылыгы үөрөх дыйлыгы Волгоно адыс кылаастах, Дирин орто оскуолаларга бир да ороно ылына-тылар. 1987 сыллаакха ахсыс кылааны бүтүрбүттү 25 бырыһыаннара ПТУ-га ылыдылаактаахтара сорук быһаары-нан туроруллар. Ол иһигэр 13 №-дээх ПТУ-га 50 оро-ни аспыт сый былааныннарар икки төгүл көрүгэ улахан. Минтан хаалгыт көмгө базо-вай предприяттилар уонна о-скуолалар педагогическай кол-лектиттара ити дыйаланан аһаан-минээн дьарытаналлар-кыада.

Реформа үлэлнir ыччаты үерэтин хаачысыбатым тулсары - модулар, 1980 снл тохомуны 1 күнүзирн туруту-нан оройуонга 525 орто үөр-дэ суох ыччат баара, пятлет-ка устата кинилэртэн 337-лөрө ситин-хотуу аттестаттарын ыл-быттар. Ол эвэрн очнай-за-очнай оскуола үлэтнр ула-хан итэзэстэр бааллара кнүн-нэ. Үөрэнээччилэр занятнелар кеттүтүлэрэ алдох, үөрэтин хаачысыбата ордук математикада (учуутал Кривошапкин С. К.), нуучча тылыгар (Оконеш-никова С. Н.) намыһах.

Общественная диссиплини-
налар ити предметтери үөрө-
тис турун дәрбизирлэбиз
инспекторской бирингиздә көр-
дөрбүтүнэн, А. С. Мустимова
(Чурагы орто окуудата), К. С.
Постникова (интернат-окуу-
да), И. Д. Неустров (очнай-ла-
очнай окуучу), П. В. Божело-
нов (Жадаар) уруктарына илчи-
най-теоретический, методичес-
кий етүнөн ордук үрдүк та-
һымнахтар, Отгон Сылан,
Директ, Хабахсыт орто окуу-
даларыгар (учуутталыр Гулаев
Н. Н., Попов Ю. П., Андреев
П. С.) программаны токурутуу
бара пөһүнү. Билини-ко-

рууны хөгжлийнхээ хязгаарыг таа-
лцуулахыг үлэ цээр мнээтэтгэ-
уулахын. Мугудайга Г. К. Мака-
ров «Археолог» журналуугаа үз-
лэгээр, Болтомоф Н. Н. Игна-
теев кыргайзы үөрэтэр музейи
тэрийлд, Хадаар арыс кылаас-
таас оскюдалатыгар Симв Сер-
геев туһунан элбэх матыры-
йвал мушгуудууна. Атын ос-
кудаллар минилер холобурда-
рын багыналлала эрайиллэ.

Естественный-математический принцип предметно-Барабаризация математики учууталлары урук болганын котумзхтик онос-толлору, программа бочу-наах башурустарылар хаты-лааныны утумнаахтык мып-паттары арийда, уерензачы-лар башуулары теманан учу-таалыны мыттылмат. Хонгу-руолунай улэлэр тумунтэре ас-тиннарбат. Бастын физик учууталларбыт Саха АССР ос-куолатын утуулзэх учуутала Т. К. Далбаева (Дирин), М. И. Коютанова (Чуралчы), К. Н. Абрамов (Хатылы) тесирини олозу кытта кыса сибзестинирг-сыламыта суох улэлчиллэр. Ол эрери сорох оскуолаварга кабинеттар лабораторнай уон-на практикский улэлери ыт-тыага ситэз суох бэлэмнээх-тэре саллааччылары дааны, учууталлары дааны долуп-пат.

Нууочча тылын үөрэттик би-
ниги олохпутугар теңе-хачча
наадлаарын туһунан бары
билэбит. Ити боппуруска
анаан бэллэтэммит сорууттары
толорууга оройон оскуола-
рыгар үлэ ытыллар. Ол эрэ-
ри сургуунан үлөнөргө талаа-
рыллар албастар, уруксуттан
баар итэҕэстөр эрчимнээхтик
түбүтүлүлүбастар.

Начальная кылаастар учууталлара уөрэтин-иттин үлэтин хаачыстыбатын салтыны өрө көтөрүтүүгө утумнаахтык үлэлиилээр. Манжайгы кылаас уөрэнээччилэригэр Ытыллыбыт контуруолунан үлэ түмүктөрө да куһаҕана суохтар. Ол эрэри учууталлар атырдых ийиһинаары субэ муһунахтарыгар ийиһыллыбыт этэзэстэр эсөө да ситэ туоратыллыбаттар. Быйыл оройон оскуодаларын үһүс кылаастарын уөрэнээччилэр бөрбөнэркалинер экзамены туттарыахтаахтар. Онукха болэм хайдадыт? Каллиграфияческой дьоруу сайыннары үлэлэрэ үүс оскуодаларга үрдүнөт Ытыллылар.

Быйыгы үөрэх дылыгар
омук тылын үөрэтти сыга про-
грамманы олоххо киллэрин
түмүтүтэр. Үөрэтти усина ки-
тин үлээрин кэлм оноруу
тирэннин кабинет буолар. Ма-
ныаха оройон оскуолалары
үгүстэрин кабинеттара дыда-
гыдаларын ыйар наадатаах. Фо-
нохрестоматиялар, киноколь-
цовалар, диафильмнар, о. д. а.
сүхүтэр.

Аһагас уруоктар суолталара улам улаатар. Билигин туругунаа 61 учуутал бэйэлэрин уруоктарына аһагас уруоктарынан биллэрдилэр. Ол эрэри хас биригин учуутал үлэтин Методический өттүнэн сүрүннэһингэ болорото ситэтэ суох. Үһөстөн уларыта тутуун истэһээччилэр учууталлар ортолоругар сүөх буолуохтар.

Учууталлар квалификацияларын үрдөтүүгө, канилэр методическай, теоретическай таһымнарын контуруоллааһынга болромото мэддэй уурулдуоктаах.

Реформа сорукутарын олоххо ийдиригэ үөрэнээччилэри бэйэлэрин кытынары, киинлэр бэйэлэрин бэйэлэри салайабылларын кууска, киллэрин тирээн турар сорукупту нан буолар. Үөрэнээччилэри интернациональной, правовой, половой иитин кылаас салайааччыларын былааннарыгар септөөхтүк тыктарыллар буолуутун ирдээххэ. Үөрэнээччилэр өтгүлүрүттэн күлүгээнээтин, буруйу өнөрү таһаарылла турар. Ол үөрэнээччилэр быраабылларын үөртүн куолуттар эрэ тэриллэртэн эмиз быһаччы сибээстээх. Ыарахан итиниктээх өбөлүр кытта биридимиээн үдэ утума суох. Сорох оскуолаларга интернациональной довордоһуу кулуултара интернациональной иитин сөвөтөх форматынан буолаллар. Холөбүр, Амиз орто, Болонго адыс кылаастаах оскуолаларыгар. Сылан орто, Хадар адыс кылаастаах оскуолаларыгар киип үлэтин уларыта тутуу бытаанык барар.

Үерәнзәччиләри комсомолта үүннәрин ситәтә стох. Оройун оскуолаларын VII—X кыластарыгар үерәнәр ололор сыхчах 59 әрә бырыһыаннара БВСЛКС чилизннәрә. БВСЛКС XX съезин көрөс бары оскулатавазы комсомольская территориялар бойбуой дьобурдарын көрүүнү ыгытааха, улазларын саға, ордух активнай таһымга таһаарыаха.

Иттиген салгыы даңкылаат-
чыт оскуода киризе инни-
мизин сыякх ололор учур-
дениеларын үлэлериго, учуу-
таллары ололор дынгын хаа-
чыныны боплурустарыгар тох-
тодо.

Дахылааты дүүллэһингэ ба-
рыта 12 киһи тыл эттэ.

Субуруускай автынам союзхоз профкомун председателз А. Д. Дьячковай — үөрэнэччилэри улаах баламнаныннэ произ- водствога туһаныллар сүрүн өйдөбүллэри (биргээдэниэн бэ- дэрээт, чөкөвай система, о.д.а.) үөрэтин нааданнарын ийда. Ого доруобуйатын харыстаа- ыын оскуолалар бочумнаах соруктарыттан биридэстара. Ол эрэри оскуолалар электриче- ский сырдатыныын хааччы- лыыылара сыл ахсын иуормага эппиэттэбөөт, дыналара тым- ныылар, оҕолорго сылаас туп- латтар суохтар. Ити барытын түмүгэр оҕолор ыалдьыылара элбэх. Холсбур, ааспыт үөрэх дылын устата 2980 ыалдьыы түбэлтэлэрэ таһаарыллан 14714 урук көтүтүлүннэ. Ити бары- та ого доруобуйатыгар, үөрэни баилитигар оксуута улахан. Ити туһунан оройуон кылаа- бынай эрэһэ В. А. Стручков этэ. Араатар үлэ, сынналанг лаадырдарын санитарнай-ги- гиеническэй турунатыгар эмиз тохтоото. Оскуолалар үө- рэх дылыгар баламнаныилэри- гар ити боппуруостар болдом- тодо ылааллаллара наада.

—Оройбуяна барыта 22 историк учууталлар баалдар. Ол эрзери Одьулуун орто, Соловьев арыс кылаастаах оскуолаларыгар учууталлар суохтар. Историк учууталлар ортолоругар партияный арыга кыра. 22 учууталтан 10-ра ССКП чилиннэре эрзери, 8-гара бо-чуоттаах сынныаланта олорор уюуна сотору кэминэн пенсия-

ба тахсыахтаах дьон. Иккиһи-
нан, өскөтүн биолог учуутал-
лар Бүлүүгэ, Мэнэ-Ханаласка
Уус-Аллекка, Чурапчыга

о. д. а. сүрдэргэ түмсэн оныт-
тарын атагастыг эбт буол-
лахтарына, историктарга бу та-
риилыбог. Үсүбүни, үөрэнээч-
чилэргэ төрүт источниктар
иттибэттөр. Холобур, билин
оскуолабытыгар В. И. Лени-
айымныларын голору хомуу-
руннууга баара-суога 8 эрэ, об-
ществоведение хрестоматията
5 эрэ экзепллар баар. Райпо-
требобщество салалтага истори-
к учууталлары итингизин
хааччылыыга болломтотун ту-
рара наада. Төрдүһүнэн, Саха
сирийн исторятын үөтүгүн
учебнига эргэрде, методичес-
кай литературга эмиз суох.
Итинник мөлтох сэбиланиинэн
баара-суога 20 чааска оворо
элбэх билиини бизер кыла-
лыбат. Ити боппуруостары ту-
һааннаах органнар болломто
ылалларын, наадалаах сүрдэр-
тэ туруорсаллары эрэйэбит, -
диэтэ Чурапчы орто оскуола-
тын учуутала А. С. Иустинева.
«Чурапчы» совхоз директора
Н. Г. Михайлов үөрэнээччилэ-
ри үлэһэ итингэ базовый сов-
хоз киллэр кылаатын, итин-
ки былааннарын туһунан кы-
сэста. Араатар үөрэнээччилэри
үлэһэ итингэ олоһу кытта
ылкыс сибээстиир наадалаагар
гохтоого.

Үөрэнсэччилэри идэвхт туулайына, чуолалт, профтехучилищеларта үөрэтэригтэ сыһыан өссө да уларыта илээ. Итиннээх хамсааһыны, бастаан туран, подколлективтар таһаарыахтаахтар. Быыл оскуолалар 13 №-дээх СПТУ-да үөрэттэрэ ыһынны 30 үөрэнсэччилэриттэн 23-һэ үөрэхтэрингэр сыгискэтиэх күһүнүктээх өбөлөр. Соботох ити да холобур училищедга сыһыан хайдарыны ырылхайдыг көрдөрөр. Ити ыһынны 13 №-дээх СПТУ-да

директорын политический чакса солбуйааччы М. С. Ноговицын этга. Оскуола директора дефетксий актaлары, сметaлары огорууга, фондовой матерьи йааллары булууга-талыгы тутус наадалаах биргемэлэрин тутураллар. Итини туоратар тутууттан районога байыт экспедитордаах, инженердаах, транспорттаах хаһаайыстыбыннай бөлөү төрөйөр наадатын Одьулуун орто оскулатын директора З. Е. Егоров туруоруга ОАПП председателин солбуйааччы В. А. Воронев районо иһитэн хоарасчетнай хаһаайыстыбыннай холбоһугу төрөйөр наадалаабын этга. Итингэр салтыы араатар базова хаһаайыстыбалар, предприятиялар уонна оскуолалар биригэ үлээлэкиниирин боппуроһугар тохтоото, итиникэ минкилер икки ардыларыгар дуобалары түһэрсин, эбэһэтэлэстик бииһи ыһыһы уонна ону контуруоллааһын наадалаабын айда, минки быланнарны

Сүбэ мунһах үдэтигэр Саха АССР Министрҙэрин Советын председателин бастагы солбуйааччы В. И. Федоров кыттыһыны ылла уонна тыл эттэ.

Дүүллэвчилэбит боппууос
сунгчын туһааһаах реко-
мэндация ылыһына. Суб-
мунһах республика норуотун
үөрзүрүнтин үлэһиттэрин IX
сэһэстэригэр 18 делегаты тал-
ла.

М. МИХАЙЛОВА,
каһмат аналд. корр.

Госстатистика оройуоннаабы информационной-суоттуур бюрота иһитиннэрэр

СОВХОЗТАР СУӨНҮ ИИТИИТИГЭР 1987 СЫЛ ТОХСУННЬУ

Совхозтар	Эт олохуута (центнер) тыганаах ыбардынылан				Этн государство атымалааһын (центнер)				Үтүтү валовой мамы (центнер)				Үтүтү государство атымалааһын (центнер)				Бияр фуражный ынахтан ыанна (кг)			
	Сыл- лаары былаан	Туола	%	1965 с. ±	Сыл- лаары былаан	Туола	%	1965 с. ±	Сыл- лаары былаан	Туола	%	1965 с. ±	Сыл- лаары былаан	Туола	%	1965 с. ±	Сыл- лаары былаан	Туола	%	1965 с. ±
Керд. Маркс	—	2550	—	—	2400	2330	106,3	+ 235	10100	10221	101,2	+ 441	8700	9279	106,7	+ 723	1575	1612	102,3	+ 47
Субуруускай	—	3179	—	—	3400	3506	103,1	+ 285	13000	12816	98,6	+ 879	11600	11977	103,2	+ 370	1575	1612	102,3	+ 47
Эрилик Ор.	—	6720	—	—	6550	6714	101,0	+ 208	22000	20809	90,9	+ 2138	20000	19216	96,1	+ 870	1515	1476	97,4	+ 39
«Турапчы»	—	4646	—	—	4800	4642	96,7	+ 325	20200	17844	88,3	+ 123	17700	18216	98,1	+ 1455	1470	1450	98,6	+ 77
«Мындалаайы»	—	4148	—	—	4100	4146	101,1	+ 417	15200	15332	100,9	+ 1277	13600	17155	98,9	+ 144	1440	1198	83,2	+ 25
«Мугудай»	—	4586	—	—	4750	4951	104,2	+ 436	20500	21244	103,1	+ 42	18400	14114	103,8	+ 1529	1620	1643	101,4	+ 23
Орой. үрдүнэн	—	25827	—	—	26100	27687	106,8	+ 344	102000	96266	96,3	+ 2130	90000	19658	106,8	+ 283	1570	1820	103,2	+ 150
														91400	101,6	+ 971	1520	1473	96,9	+ 47

Кыстыкка сүөнү туруга

Обществeнный сүеһү түк элeмиргeр эбнискe-
кыстылган үс бастаны
ыйа түмүктөннө. Бу кeмe-
ыйа үтү ылымга даганы,
бeрeскуну тeлeнүтүгe
даганы үтeс отделе-
лар кубадана суох кeр-
дөрүүдeх курдуктар,
гeрeктары тутуһан
иһeллeр. Ол eрeри фeр-
малар үлeлeрин тeрe-
һинe элeх итeрeстeр-
дeх. Ону сүeһү турутун
бeрeбнeрeдиги анал-
тар түмүктeртeгeн да-
ганы кeрeкeһүтүт сeп.

Оройуоннаары иетби-
лаборатория хаан ана-
лииттар бастаыкы бө-
биэрэни өссө алтын-
ныга ыһыпта. Онно
300-чэ боруобуоланы
ончолулубутун түмүгүр
сүбү ханытар бөтө-
төөлөр аттотонн, ыла-
ра олус үчүгэй суога,
каротин («А» витамин),
кальций, фосфор («С»,
«Р» витаминнар) аы-
наан эрэллэрэ биллэ-
тэ. Ол—сүбү мөччир-
нэ сөтөөх күнүн тү-
патагыттан, ситэ уой-
барыттан. Уопсайынан,
анализтар түмүктэрэ бы-
дырылгыны кыстык ту-
һааннаах көмүгүр он-
чулубут бөрөбэркөлөр
түмүктөрүнөзөр быд-
матхас этилэр.

Сүөһү организмимиз турутун араас фермалартан 400-чэ боруобаны хомууҥ хос барбаркалтан көрдүбүт. Оһно каротин кымылаа 231 боруобаа, калыдый уюна фосфор састаастара ардыаабыта туһааннааһынан 169-48 боруобаларга билиннэ. Итинги таһынан бары орделениеларга сүөһү организмилер белок, щелочь састаастара эмиз ардыаан араллар. Хадаартан, Хонтороттон, Чыппараттан, Килэктиттэн, Арымлаахтан, Содоовостан кизирбит аминилер ордун мөлтөхтөр. Сайын муһууллубут витаминнар помпую итинкин сүтэр буолаахтарына, кыстык киксе агарылар сүөһү уолсай туруга улаханник мөлтөөһүн, ырыганааһын, күүһүн алуу маасса-байдыан сеп. Оһон сүөһү тузутун туһсарар чопчу дьаһаллары уталытар дьаһын ныматынан туһсары технологиятыгар, о. д. а. совхозтар специалыстарыгар септөөх сүөбө-саргы билиги өттү-бүтүттөн барыалар, Холо-бур, калыдый тиибөһүн кормовой мизалин, быдыгынан энтеринахха сеп. Оттон фосфор тий-бегин три-калыдый фосфатынан, моно-калыдый фосфатынан эбатар ди-калыдый фосфатынан итиннэ эмиз былыгынан толуйулуохтаах.

Сүөһүнү утааһын хан-ларар курдук уулаппат уюна эччилэппэт буол-лааха, сүөһү хааныгар кыстык ортотуттан саа-дан аһыһы өттиктэр. Эччилэппэтэн бараллар. Эччилэтин адыс кыа-лыбат фермаларыгар аһыһы рационутар кор-мовой мизли уюна суо-даны килларинахха наада.

«Агропромхимия» хол-боһук совхозтары бары-ларын туус, кормовой

Кыстык сазалангандыктан барыта 110-ынак суеһу туһата суох олзе. Онуоха туһааннахтар эпизиттен муотуналларыгар ханнык да төрүт суох. Холобур, сыстыгынаах ыарыыттан биир да суеһу элбеге, 24 суеһу ас буһарар органныра дьалдан, 49—тыһынар органнырамын, 25—сүһүрэн, 10—оһолго, 10—ыран олдулар. Мынтан да кестерүүнн, көрүү-харайыны, аһатымы мөлтөгө, моой ыһыммыт дьыалара эпизит суох сыһыны сууһа.

түк элииригэр эбиски-
ласта, саксак, бастатан,
оңулууннары (30 сүмэ-
һин), арылхайтар
(32) колбуруу сугаахпыт,
эти курдук өлүү-сүтүү
болуутура (15), чыыла-
раба (13), Волтоно-
уона Сыланта (12-тин)
эмиз аһах.

Өрүс сукла аһыллыбы-
тынан, фермалар жантай
иннэс үксүгөр ороһуон
тас өттүтүн аралылар
отунан зааччылар оу-
дуохтара. Маннык аһы-
лык дайду отулар тийи-
сэтэ, интангиста мөлгө-
бэллэр. Бу, биллэн ту-
рар, сүһү турукун туп-
сарыкта эбэн ыраакат-
тары үскөтөр. Бээрэни
аһылыгы сыа-сым кур-
дун тутан, тупсаран сү-
һү аһаар- тирдин—
кыстын тыын болпуро-
на. Биир гебедэ күнгө
орототунан 25—30 кило-
грамм хойуу жонһуор-
бонү сиктэр нуорманы
тутуһуохха. Онуоха соп-
тоох аһылым саптааһа
сир аһы бээр. Дыһала
тэрээһинтэн эрэ туту-
дуктаах.

Дузданы, соломону, хо-
дууну, талааы бытары-
тыы, астардын, испиз-
калээнин уонна суода-
лааһын ыһыматын туп-
сарыы технологиятыгар,
о. д. а. соххоһтар спе-
циалистарыгар сөптөөх
сүбө-сарыы билини өтү-
бүтүттөн барыалар, Холо-
бур, кальций тирибэти
кормовой маһынан, бы-
лыгынан ситэриэххэ
сөн. Оттон фосфор тий-
батын три-кальций фос-
фатынан, моно-кальций
фосфатынан эбэтэр ди-
кальций фосфатынан
иттэһинэ элээ биллэһи-
нан толуйуллуохтаах.

Сүүхүүн утаагүй хан-
ларар курдук уулаппа-
уонна чэччилэппэт буол-
лахха, сүүхү хаамыгар
намыскы ортотуттан сапа-
лаан аһыйы эттиктэрэ
чэбэрбэттэни бараллар.
Чэччилэтин адьас кыал-
лыбат фермаларыгар
аһыйы рационалар кор-
моной мизти уонна суо-
даны кыллариэхха наада.

«Агропромхимия» холбогдох сохондотыг барыгдрын туус, кормовой зинал курдук минеральной эбилинктэринээ: быспажа халччыгын нааза.

Түмүктөөн этсөккө, сүөһүнү сүтүгэ суох кыстатыы мөһөнүн миннэр аһылык рационугар минеральнай уоску мөһөнүннээх обондотуу кайдак киллэрбэттэтин улахан түтүлүккөс буолуода. Бу дьаһаллары утатылпакка быһарыабын.

В. ПОПОВ,
ветбаклаборатория
ветврача.

Эрилик Эрнестин ая-
тынан совхоз сылты-
лытыра 1985 сылты
түөрт элэһэ холбоһо
биримсэдэннэ бадарэттэ-
һан үлэһиллэр.

Биритвадээн бэдэрэк
кэ киирин үлэһиттэр ой-
дорун-санааларын, кини-
лэр үлэһэ сыһыаннарын
улааста тутаага, үлэбү
тэһиттэх түмүгэр нэ-
эһиэ үөскүтүтэ туһа-
айлылар уонна совхоз
спецаликтарыттан бары
оттунэн толкуйдаммат
срууттар хардарыта эбээ-
һинэстэрин чуолкайдас-
ыйар, үлэһиттэри көү-
дөөһүн ордук табыгас-
таах көрүннэрин туттар
дуотобары ырагыч оҥо-
рууну эрэйэр. Бу эппиэт-
тээх үлэһи совхоз эконо-
мистара суньһунэн сөп-
төөхтүк быһаарбыттар.

Холобур, Петр Нико-
лаевич Дьячковской са-
лайаччылаах Хадаар
сылтыйыгтара ааста-
сылта кулун деловоз
тахсылтын 75 быры-
һынанга, улахан сыгы-
чы тыһынаах истинни
94 бырыһыанга тиз-
дэн туран, 590 центир
эти государство тутта-
рарга совхоз админис-
трациятын кытта дуога-
бардаспыттар. Итин си-
тиэр иннинтэн пром-
водственной соруудаха
рынан салайтарын үлэ-
лииргэ туһут сыгыла-
рын көрөр-харайар үлэ-
лэри кэмийэр уонна үр-
дүк хаачыстыбалаахты

«Мугудай» совхоз
Чыаппаратаары отделе
пистыгар Н. С. Говоро хас сайын ахсын оттуу
звенону сайлар кыны
нын «Сардака» уонун
«Молодежная» ыччак
комсомольскай ферма
лар 340 манньын ымак
гарыгар эбин аһылык
туттулар дулганы кыр
батар. Николай Сергее
вич И. Н. Поповтуун б
кыстыкка 310 тонн
дулганы кырбаттылар.

СНИМОК: Н. С. Гово
РОВ.

П. Оковешников
фотога.

БИИР СЫАЛГА ТҮМЭР

ыытарга, сыгыгы иитер
базаны бөдөрөгөтөр дьа-
һаллары салгыны ыытар-
га эбөөһүнэстэммиттор
Итини таһынан дуогаба-
рынан ээснө чилээннэ-
ритэр үзүрү куттал суох
буолуутун быраабылала-
рын тутуһуу, үлө бири-
мэтин учуоттайын, хо-
дуйалары уонна бурдук
байыһаларын сыгыгы
төпсөриттэн харыстаа-
һын булгуччулаах ирдэ-
бил булгучтынан туруо-
руллубуттар.

Оттоң совхоз администрацията байетин өттүт-
ган үлөйиттер минилээр-
тер тугу өзбөйностаммы-
ни? Дуогабар байрайы-
сын бөлөмнөччилер
коллективнай бедэрэтин-
на байын байа дыаана-
рыгар кылары үсөтени
ни бастагы уонна бул
гуччулаах усулдуобуя бы-
пыйытын туруорбуттар.
Үлө интэриэиттэн кө-
рөн эноно савайааччыты
көнгүлөзөйининэн, сыгы-
быттары атын үлөлөргө
бысатх көмгө туруорар
быраабы администрация
байетитер хавларбыт.
Ити көмөн үлөни атта-
рылыта көмкүөрдөр үс-
көзбөттэритер төрүт
буолбут.

Дуогабарга нэин мнэс-
тэни үлэнтэри мате-
риальнай кесүлэһин
ылар. Үлэ талобура ам-

корднай-премиальный системанан онобуллара керүлдүт. Үлээзонит оң-рымаларын учуоттаан туран, ый ахсын 130 солк. абаянса бэриллэр өбүт. Сыл түмүгүнөн тыһыннаах төрүөх бири-ди тэбэтүгэр 37 солк. 36 харчы төлөбүр өлөх-томмут.

Бирэнийнэлэлтний системата үлдэгдлэртгэ ханнаы эбии төлөбүрү керуруй? Бастаган туран, былааны таһынан госу-дарствода туттарыллы-быт убалалар орго ылаа-һыннарынан уонна госу-дарствода турар орго сыаналарынан суоттаан ылыллыбыт барыс 10 бырыһыана сылгыһыт-тарга эбии төлөбүр бы-һытынан бериллэр. Ма-ны таһынан натуранан төлөбүр олохтомуута ит-тириһинэй. Кулун дел-вой тахсытын быры-һыаньтан көрөн бири-тэн биэскэ дээрн кулун эвено чилиннэригэр бе-риллэр. Ити усулуобуйа-улахан сылгы тыһыннаах интигитин 99 бырыһыан-ган нымтаппатааха туту-буллар. 1985 сыл түмү-гүнн эвенода 6 убала-эбии төлөбүртэ берилли-бит буолларына, аастыт-сылга кулун деловой тахсыта дуогабардас-пыт көрдөрүүгэ тийибэ-тэринэн төлөбүр оһоһул-лубала.

Саямай үрдүкү чыл чаалдым кулун деловой тахсыгытар 81 сыры-
һыан, бириэмийазолон-
нэ 5 кулун олохтомута.
Итинтен ордук кед-дүрү-
нү ситиһэ сатыырга и-
тэриһи үскөһөт. Сыл-
гы итинтин зоотехнига
В. М. Алексеев кэлэр
сылга яти сыһа конне-
тулдуу дүрү.

Үсүүнүн, хамчигламийн
ресурсулар сыаналарын
20 баринына үелээт
тамгит суумаларга эбил-
лэр.

П. Н. Дычковская зөв
иотугар биригэдэн
бадариата итинхн тэ-
ийн сылгы үөрүн кэ-
рүүнү бэрээдэгтээт.
Сылгыны тынмсаах ит-
кин 99 бурынамагна
түмнээт, кулун деловой
тахсыгта 1985 сылы
кытта тэннээтэхкэ 12,1
бурыныаныан таннары
түһэрилиннэ. Көстөрүн
курдук, үзүнн тэрийн
сана нымата мангайгы
хардыларын онорору-
гар ыарахаттары көрсөт.
Ол эрээр коллективнай
бадэрэтинэн ички сыл
үлээлэйн хайыы-үйэ
звено чилимэтигэр
коллективизм тынын
үөскэттэ. Үлэ бүтэһи-
тээх түмүгөр хаһаайы-
ныы интеркэһи үөскэт-
тэ.

С. ЯКОВЛЕВ,
Бухаринский завод, колхоз

ҮБҮ ХАЛТАЙГА КУТУМУОХХА

-В. Ермолаев сүругүн дьүүлэһэбит

Агроном В. Ермолаев «Сенүүнү туһанамыхха уйгу ууһа оностуохха» дьинэ проблемнай ыстагыатыгар оройуон экономикатын сайдыытыгар саамай тыһы суолталаах болууруоһа көтөүлүһүн Сир быһаанын үрдэтиги курааны утары охсуһуу туһунан көпөстөн билиһин олус наада. Ол үлүһөһай хайысхатын быһаарарга көмөлөһ буюдуоһа.

Манаа сыйыянаах ситэ хото быһаарыллыбакка турар боппурөө биһиги. «Якутмелиоводстрой» трест оройуонабы ПМК-тыгар, эмиэ биллэн турар, аҕыйаа суох. Мелиорацияламмыт сирдэри, үлэҕэ киллэриллибит сүүрүн производеһиной фонддары көдүүстээтүк туһаны — биһиги барыбыт мүлчүрүйбэт соруктук. Ити объекттары туһанааччылартан эрэ буолбакка бэдэрээтчиттэртэн эмирдэнэр. Үлэҕэ киллэринилбит сорох объект хаачыстыбалара мөлтөөбүтүлэри бырайыака морулларины турдук ситэрүү өнөрүү кыаллыбата кырдык да, баар суо. Тутуу уустук үлэлэри толорууга үксүгэр хосрас четнай учаастак кыа

тигибэт буолара. Онуоха
эбигэ объектары туһа-
ныга эппиэттээх тэрил-
тэ суоҕа кэдьүүһү эсе-
намтатара. Учаастак, то-
лорор үлэлэрин кээмэй-
кыра буолан, ааспыт
сылларга совхозтарга
күтүгүннээх көмөнү
оҕорботого.

Партия сирн мелнорациялааһынга ылыммын уһун бодьохтоох программатыгар сөп түбэһиннэрин уон иккис палаткага бииһигэ ээри.

Сир быяна—
олохпут быяна

тэбигт кылаа улаатынах таах, материальной-технологический баазата салгыа бедергүүхтээх. Сотору таарыта төрийдэни Улаа тыннардылар, ПМК-д кубулуттулар. Ити-

биирэ. Иккинчиден, ааспыт сылга оройуонун системалары үлэлэтэр керер-харайар туста уурууларын тариллына (салгылааччыта—П. Г. Попов). Ити барыта чугаатарга сыллара мелүүрүтүсүттүгү, кыһылларда сыһыаннаах сүрүн производстволорго фонддар кедьүүстөрү үрдэтис дии санымын.

Биллэн турар, билигс ордук улахан болромт нүөлсүтэр системалар үүрүүлэр. Онон сибээс тээн уу-ханааыстыбын най объекттар бырайыактарын туһунан ақылаа тылы этиэхпин багарабын. Объектар тутулдуохтаах сирдэрин-уоттарын чипчийинээн бырайыактан хынынаа «Якутгипроводхоз» институт дьарыктанар. В институтка билиги улахаа холбоохпут. Бырайыак смета докумуоннара ардыгар үчүгэй чиичи йирте суох саба бырааа оноруллубут буолаллар. Ол үлэбитин олус атаахтыыр, оттон тосударствуба халтай ороскуотта нар. Көблөх объекттын

холобурдуохка сөп. Манна котлован сингэһэ шлюз-регуляторы кыһыан оҕорботубут. Дьоммут сырата-сылбата кураанахка барда. Оһон туһаныллыа да илһик объекка хайһы-үйэ уларытан оһоруу наадла буолла. Эбэтэр Монкүүдэ систематын ылан көрүбүтү. Система нүөлүстөр хoduһаларыгар уутархас кыһа суох курдук—эрдэтээки гидрологическай чинчийингэ өрүс уутун уонна система таһымнара кыһыан учуоттамматтар. Тутууга, туох ханнык экиннэ, биһизин курдуу элбэх үлгээх-харчылаах объектары тутууга, бырайык-смета докумуоннара энкилэ суох буолуохтаахтар. Системалары көдүүстээхтик туһанып итэһэн улахан тутулуқтаах.

Түмүтөр арылах тыл
сопхостар кувстариниз
ыттыллар ыра мелио-
рация тулуна этизде
баарылар. Кураа
дыллар калбиттериниз
сибастаан дьозус быхыт-
тары тутан ууну тохто-
туу, сири сиигирди
сроктата охус улаатта
Оройонига сири-уот
нүдсүтөргө табыгас-
таах миестелер эл
бохтэр. Манна техника-
ны табан үлэлетиэххэ
наада. «Мугудай» сов-
хозтан ураты хаһаайыс-
тыбаларга скрепер суох
Отгон бульдозерлары
манньк үлэде туһанары
бир сиртан атын ыраа
участакка көһөрөр буол-
лахха, албэх бирнэми
сүтүө, эбни өрөсүкү
тахсыа. Онон совхозтар-
га, атын да тырилталары
бульдозердары тийэр
трайлердар наадалар
Точого үлэ сыдыаһы
толорулуо, албэх бы-
һыт оноһулуо.

В. МАКАРОВ,
«Якутмелиоводстрой»
трест ПМК-тыт кы-
лаабынай инженерэ.

1 КҮНҮНЭЭБИ КӨРДӨРҮҮЛЭРЭ

Ынах төрөөтө		Ынах сүбү элүүтэ		Од иһигэр ньарейэ		Баз төрөөтө		Сылуу элүүтэ		Од иһигэр кууун		Ынакы буюбатын		Од иһигэр иск, снэмэл	
1985 с.	1986 с.	1985 с.	1986 с.	1985 с.	1986 с.	1985 с.	1986 с.	1985 с.	1986 с.	1985 с.	1986 с.	график	туола	график	дуола
408	574	108	102	82	68	478	437	28	28	—	—	800	784	585	569
768	785	151	104	103	52	688	682	39	78	—	2	1100	1130	735	875
1838	1340	251	179	145	108	1305	1182	51	105	—	1	2000	2132	880	824
1339	1347	176	221	144	159	829	733	65	74	—	—	1700	1769	1100	1169
758	812	94	147	43	52	531	697	38	64	6	—	1170	1226	380	378
1197	1201	98	117	60	82	842	859	28	58	3	—	1830	1705	905	931
6183	6049	876	850	527	521	1174	1006	943	103	9	3	8400	8726	4545	4546

